

ปลาชนิดทะเลบริเวณอ่าวสัตหีบ จังหวัดชลบุรี

อรกมล สาระยา กรณ์รวี เอี่ยมสมบุญ และวิมล เหมะจันทร์

ภาควิชาวิทยาศาสตร์ทางทะเล คณะวิทยาศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

Rabbitfish (Siganidae) in Sattahip Bay, Chonburi Province

Ornkamon Saraya, Kornravee Aeumsomboon and Wimon Hemachandra

Department of Marine Science, Faculty of Science, Chulalongkorn University

บทคัดย่อ

ปลาชนิดทะเลได้ถูกนำมาใช้ประโยชน์ในการบริโภคและเลี้ยงเป็นปลาสวยงาม แต่ในประเทศไทยยังไม่ได้มีการใช้ประโยชน์อย่างเต็มที่ การศึกษาถึงข้อมูลทางด้านอนุกรมวิธาน ชีววิทยาและนิเวศวิทยายังมีน้อยมาก ในการศึกษาครั้งนี้จึงมุ่งศึกษาถึงชนิดของปลาชนิดทะเลในบริเวณสัตหีบ โดยได้ทำการเก็บตัวอย่างปลาจากเรือประมงพื้นบ้านตั้งแต่เดือนพฤศจิกายน 2002 ถึงเดือนธันวาคม 2004 จำนวน 11 ครั้ง จากการวิเคราะห์โดยใช้ลักษณะรูปร่าง สี และแบบแผนของลวดลายบนลำตัว สามารถจำแนกได้จำนวน 9 ชนิด ได้แก่ *Siganus canaliculatus*, *S. corallinus*, *S. doliatus*, *S. guttatus*, *S. javus*, *S. lineatus*, *S. punctatus*, *S. vermiculatus*, และ *S. virgatus* ซึ่งชนิด *Siganus doliatus* ยังไม่เคยมีรายงานว่าพบในน่านน้ำไทยมาก่อน นอกจากนี้ ยังพบปลาชนิดทะเลอีก 2 ชนิดที่ยังไม่สามารถระบุชื่อได้ เนื่องจากมีลักษณะบางประการที่ใกล้เคียงกับลักษณะของปลาชนิดอื่นหลายชนิดผสมกัน

Abstract

Rabbitfish are edible and ornamental fish that are still not exploited in Thailand. Few information and ecology of rabbitfish have been recorded. Therefore, this research was aimed to study taxonomy of these fish in Sattahip area. The samples were collected from local fishing boat from November 2002 to December, 2004, totally 11 sampling periods. After identifying by using morphology, color and body patterns, nine species were identified, namely *Siganus canaliculatus*, *S. corallinus*, *S. doliatus*, *S. guttatus*, *S. javus*, *S. lineatus*, *S. punctatus*, *S. vermiculatus*, and *S. virgatus*. *Siganus doliatus* has not been reported in Thai waters. There were also two unidentified rabbitfish sharing some characteristics with other species.

Key Word: Rabbitfish, Taxonomy, Sattahip Bay

บทนำ

ปลาชนิดทะเลหรือที่เรียกกันว่าปลาชนิดหินปลาใบขนุน (rabbitfish หรือ spinefoot) จัดอยู่ในครอบครัวซิกานีดี (Family Siganidae) มีรูปร่างป้อมก่อนมาทางยาวเล็กน้อย ลำตัวแบนข้าง ความยาวลำตัวสูงสุดไม่เกิน 60 เซนติเมตร ผิวหนังสีน มีเกล็ดแบบขอบเรียบขนาดเล็กรวมประมาณ 1-2 มิลลิเมตรปกคลุมทั่วตัว มีเส้นข้างตัว 1 เส้น ในสกุลซิกานัส (*Siganus*) ทุกชนิดมีครีบหลังที่เป็นก้านครีบแข็งหรือเงี่ยง 13 ก้านและก้านครีบอ่อน 10 ก้าน ครีบกันมีก้านครีบแข็ง 7 ก้านและก้านครีบอ่อน 9 ก้าน ส่วนครีบท้องจะมีก้านครีบแข็ง 2 ก้าน ขนบให้ก้านครีบอ่อนอยู่ตรงกลางจำนวน 3 ก้าน เป็นปลาที่มีการกระจายกว้างโดยเฉพาะในเขตอบอุ่นและเขตร้อน ตั้งแต่ทะเลเมดิเตอร์เรเนียน ทะเลแดง มหาสมุทรอินเดีย เขตอินโด-แปซิฟิกไปจนถึงออสเตรเลีย ส่วนมากจะพบเป็นฝูงหรืออยู่เป็นคู่ในบริเวณหาดหินหรือแนวปะการัง บางชนิดอาศัยตามป่าชายเลนหรือปากแม่น้ำ มักพบว่าวางไข่ในน้ำใกล้กับพื้นผิวแข็งเพื่อทะเล็มสำหรับที่ขึ้นอยู่เป็นอาหาร จึงทำให้ได้ชื่อทางภาษาอังกฤษว่า rabbitfish เนื่องจากพฤติกรรมทะเล็มอาหารคล้ายกับกระต่าย Lam (1974) ได้ทำการรวบรวมชนิดปลาชนิดทะเลทั่วโลกและรายงานว่ามีประมาณ 30 ชนิด De Beaufort and Chapman (1951) รายงานจำนวนปลาชนิดทะเลทั่วโลกว่ามีจำนวน 25 ชนิด Nelson (1994) กล่าวว่า Woodland ได้ทำการรวบรวมปลาชนิดทะเลพบจำนวน 27 ชนิด โดยแบ่งออกเป็น 2 สกุลย่อย (Subgenus) ได้แก่ สกุลย่อย *Siganus* จำนวน 22 ชนิดและสกุลย่อย *Lo* จำนวน 5 ชนิด และข้อมูลจาก www.fishbase.org, version (01/2005) ได้แยกปลาชนิดทะเลออกเป็น 27 ชนิดเช่นกัน ในส่วนของประเทศฟิลิปปินส์พบทั้งสิ้น 15 ชนิด (Westernbegen, 1974) ออสเตรเลีย 16 ชนิด (www.marine.csiro.au) ญี่ปุ่น 12 ชนิด (Masuda, 1984) อินเดีย 9 ชนิด (Day, 1958) ในทะเลแดง

พบ 4 ชนิด (Debelius, 1993) และในน่านน้ำไทยพบจำนวน 14 ชนิด (Monkol-prasit et al., 1997) Suvatti (1950) รายงานว่าพบปลาชนิดทะเลในประเทศไทย 7 ชนิด ได้แก่ *Siganus concatenatus* ซึ่งก็คือ *S. guttatus* (Cuv. and Val.), *S. corallinus* (Cuv. and Val.), *S. java* (Linn.), *S. oramin* ซึ่งก็คือ *S. canaliculatus* (Bloch and Schneider), *S. rivulatus* (Forsk.) , *S. tumifrons* (Cuv. and Val.) และ *S. virgatus* (Cuv. and Val.) ทศพร วงศ์รัตน์ (1973) ได้ทำการเก็บตัวอย่างจากเรือประมงอวนลากของกรมประมงและสำรวจตามตลาด พบปลาชนิดทะเลจำนวน 7 ชนิด ได้แก่ *Siganus oramin*, *S. javas* (Linn.), *S. virgatus* (Cuv. & Val.), *S. corallinus* (Cuv. & Val.), *S. concatenatus*, *S. vermiculatus* (Val.), และ *S. chrysospilos* ซึ่งก็คือ *S. punctatus* (Bleeker) จากการศึกษาปลาในแนวปะการังบริเวณจังหวัดชลบุรีของ Manthachitra (1993) พบปลาชนิดทะเล 2 ชนิด ได้แก่ *S. guttatus* และ *S. javus* Manthachitra and Sudara (2002) ได้ศึกษาปลาในแนวปะการังบริเวณเกาะค้างคาวระหว่างปี ค.ศ. 1997-1998 พบปลาชนิดทะเลจำนวน 5 ชนิด ซึ่งเป็นปลาที่มีการแวะเวียนมาเป็นครั้งคราว ได้แก่ *S. guttatus*, *S. javus*, *S. virgatus*, *S. canaliculatus* และ *S. corallinus* ในปี พ.ศ. 2545 อุกกฤตได้ศึกษาปลาในแนวปะการัง ในน่านน้ำไทยทั้งทางฝั่งทะเลอันดามันและฝั่งอ่าวไทย พบปลาชนิดทะเลในฝั่งอ่าวไทยจำนวน 7 ชนิด ได้แก่ *S. canaliculatus*, *S. corallinus*, *S. guttatus*, *S. javus*, *S. punctatus*, *S. vermiculatus*, และ *S. virgatus* จากการที่พบปลาชนิดทะเลที่มีสีสันสวยงามจำนวนหลายชนิดในบริเวณนี้ อันเป็นเหตุแห่งความสนใจให้สนใจที่จะทำการศึกษาถึงชนิดของปลาครอบครัวนี้ในบริเวณนี้ เพื่อใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานในการศึกษาต่อไป เนื่องจากบริเวณนี้ยังไม่ถูกรบกวนจากเรือประมงอวนลาก

อุปกรณ์และวิธีการศึกษา

ทำการเก็บตัวอย่างปลาจากเรือประมงพื้นบ้านที่ออกไปจับด้วยเบ็ด อวนลอย และลอยตั้งแต่ช่วงเช้ามืดและกลับเข้าฝั่งในช่วงบ่าย ที่ลานหน้าทำการอำเภอสัตหีบ จังหวัดชลบุรี โดยมีการถ่ายรูปตัวอย่างสดและแช่น้ำแข็ง แล้วนำกลับมาที่ห้องปฏิบัติการภาควิชาวิทยาศาสตร์ทางทะเล จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เพื่อทำการจัดครีบและถ่ายรูปเนื่องจากชนิดของปลาชนิดทะเลใช้แยกด้วยลักษณะ รูปร่าง สี และลวดลายจากภายนอก จากนั้น ดองด้วยน้ำยาฟอมาลิน 10% เพื่อทำการแยกชนิดโดย

1. การนับจำนวน: ก้านครีบ แถวเกล็ดระหว่างเส้นข้างตัวกับก้านครีบแข็งอันกลางของครีบหลัง จุดและแถบสีในบางชนิด

2. การวัดและคำนวณสัดส่วน: ความยาวเหยียด ความกว้างของลำตัว ความยาวส่วนหัวขนาดของเส้นผ่าศูนย์กลางตา

3. ศึกษาารูปแบบของอวัยวะต่าง ๆ: ครีบก้านครีบ ลักษณะลำตัวและส่วนหัว

ผลการศึกษา

ได้ทำการเก็บตัวอย่างปลาชนิดทะเลบริเวณอ่าวสัตหีบ จังหวัดชลบุรี โดยเริ่มตั้งแต่เดือนพฤศจิกายน 2002 ถึงเดือนธันวาคม 2004 จากการออกเก็บตัวอย่างทั้งสิ้น 11 ครั้ง ได้ปลาทั้งหมด 11 ชนิด ซึ่งสามารถระบุชนิดได้จำนวน 9 ชนิด คือ *Siganus canaliculatus*, *S. corallinus*, *S. doliatus*, *S. guttatus*, *S. javus*, *S. lineatus*, *S. punctatus*, *S. vermiculatus*, และ *S. virgatus* และอีก 2 ตัวอย่างที่ยังไม่สามารถระบุชนิดได้ คือ *Siganus* sp.1 และ *Siganus* sp. 2 ลักษณะสำคัญที่ใช้แยกปลาแต่ละชนิด ดังรายละเอียดข้างล่างนี้

***Siganus canaliculatus* (Park, 1797) ปลาชนิดทะเลจุดขาว, White-spotted spinefoot**

ลำตัวค่อนข้างยาวเมื่อเทียบกับชนิดอื่น ๆ ในตระกูลเดียวกัน ก้านครีบแข็งของครีบหลังจะสั้นที่สุด เยื่อที่เชื่อมระหว่างก้านครีบแข็งอันสุดท้ายกับก้านครีบอ่อนอันแรกของครีบหลังจะเว้าลึก ก้านครีบแข็งของครีบก้นอันสุดท้ายสั้นที่สุดหรือสั้นเท่ากับก้านครีบแข็งอันแรก ครีบอกยาว 1-1.3 ของหัว โคนครีบหางเล็ก ครีบหางเว้าเล็กน้อย ปลายครีบหางชี้แหลมทั้งบนและล่าง เกล็ดมีขนาดเล็กมาก เกล็ดระหว่างเส้นข้างตัวกับก้านครีบแข็งของครีบหลังอันที่ 7 จำนวน 20-23 แถว ลำตัวส่วนบนถึงประมาณเส้นข้างตัวมีสีเขียวเข้ม ส่วนล่างสีขาว มีจุดสีดำขนาดใกล้เคียงกับตาอยู่ที่ช่องเปิดเหงือกใต้ครีบหลัง มีจุดสีขาวเรียงกันเป็นแถบพาดตั้งแต่หัวถึงโคนหางทั่วทั้งตัว ส่วนหลังมีจุดสีดำเล็กน้อย ครีบหลังมีจุดสีเข้มเล็กน้อย ครีบหางมีจุดสีเข้มเรียงกันเป็นแถบตั้งฉากกับลำตัว ครีบก้นมีจุดสีดำคล้ายครีบหลังแต่ขนาดใหญ่กว่า ครีบอกสีเหลืองอ่อน

***Siganus corallinus* (Valenciennes, 1835) ปลาชนิดทะเลเหลืองทอง, Blue-spotted spinefoot**

ลำตัวรูปป้อม จะงอยปากแหลม มีสันหน้าตา ก้านครีบแข็งของครีบหลังขนาดใหญ่ แข็งแรง ก้านครีบแข็งอันแรกของครีบหลังสั้นกว่าก้านครีบแข็งอันสุดท้าย เยื่อยึดระหว่างก้านครีบเว้าเล็กน้อย ปลายของครีบหลังและครีบก้นโค้งมน ครีบหางเว้าชัดเจน ปลายครีบหางแหลม ครีบอกขนาดค่อนข้างใหญ่ มีสันบริเวณหน้าตา ลำตัวและครีบทุกครีบสีเหลืองสด อาจมีแถบหรือแต้มสีเข้มเล็กน้อย มีจุดสีน้ำเงินขนาดเล็กกระจายอยู่ทั่วตัว ตั้งแต่หัวถึงโคนครีบหาง ในตัวที่ยังไม่โตเต็มที่ที่มีรายงานว่าลำตัวสีเหลืองแต่ไม่พบจุดสีน้ำเงิน

***Siganus doliatus* Cuvier, 1830 ปลาชนิดทะเลลายฟ้า, Barred spinefoot**

ลำตัวรูปป้อม ก้านครีบแข็งอันที่ 3 ของครีบหลังยาวที่สุดหรือใกล้เคียงกับอันที่ 2 ส่วนก้านครีบอ่อนอันแรก ๆ จะสั้น แต่อันหลัง ๆ จะยาว ทำให้

ปลายของครีบลึงยื่นออกมาชัดเจน ส่วนปลายของครีบอกทำมุมเป็นมุมฉาก ครีบบางเว้าเล็กน้อย ลำตัวส่วนหลังสีเหลืองส้ม ส่วนท้องสีขาว ที่หลังถึงกลางลำตัวมีแถบสีฟ้าขนาดเล็ก ส่วนหัวมีแถบสีฟ้าขนาดเล็กเช่นเดียวกับลำตัว มีแถบสีเข้มขนาดใหญ่ 2 แถบพาดผ่านส่วนปลายปากถึงตา และบริเวณโคนครีบอก ปลายของแถบสีเข้มอันที่ 2 ยาวไม่ถึงโคนครีบหลัง ครีบลึงและครีบบางสีเหลืองสด ครีบก้นสีเหลืองอ่อนๆ ที่ปลายอาจมีสีเข้ม ครีบอกและครีบท้องใส

***Siganus guttatus* (Bloch, 1787) ปลาสลิดทะเลจุดส้ม, Orange-spotted spinefoot**

ลำตัวรูปป้อม ก้านครีบแข็งอันแรกของครีบลึงและครีบก้นสั้นที่สุด ก้านครีบบนของครีบลึงและครีบก้นยาวกว่าก้านครีบแข็ง ปลายของครีบลึงและครีบก้นเกือบเป็นมุมฉาก ครีบอกยาวเกือบเท่าความยาวหัวและมีปลายแหลม โคนครีบบางใหญ่ ครีบบางเว้าเล็กน้อย เกิดขนาดใหญ่กว่าชนิดอื่นๆ เกิดระหว่างเส้นข้างตัวกับก้านครีบแข็งของครีบลึงอันที่ 7 จำนวน 18-23 แถว ลำตัวสีเทา ส่วนท้องและโคนครีบบางสีอ่อนจนเกือบขาว มีจุดสีส้มกระจายทั่วทั้งตัวและครีบลึง ครีบก้นและครีบบาง ขนาดของจุดจะเล็กลงเมื่อเข้าใกล้ส่วนท้อง มีจุดสีส้มขนาดใหญ่ที่ตรงโคนของส่วนปลายครีบลึง ซึ่งเป็นลักษณะที่ใช้แยกออกจาก *Siganus punctatus* ส่วนหัวมีแถบสีส้มเรียงขนานกันหลายแถบ ก้านครีบลึงและก้านครีบก้นสีส้ม ครีบลึง ครีบก้นและครีบบางสีเทาเข้ม ครีบอกและครีบท้องสีขาว

***Siganus javus* (Linnaeus, 1766) ปลาสลิดทะเลลายขาว, Streaked spinefoot**

ลำตัวรูปป้อมค่อนข้างแบน ก้านครีบแข็งของครีบลึงและครีบก้นมีขนาดใหญ่และแข็งแรง ปลายของครีบลึงและครีบก้นทำมุมเกือบเป็นมุมฉาก ครีบบางตัดตรงหรือเว้าเล็กน้อย ครีบท้องมีขนาด

เล็กเมื่อเทียบกับลำตัว มีเกล็ดปกคลุมที่แกม ลำตัวส่วนบนสีเทาเข้ม ส่วนท้องสีขาวปนเงิน มีแถบสีขาวยาวตั้งแต่หัวถึงโคนหาง ด้านบนจะมีจุดสีขาวเรียงต่อกันเป็นแถบ ขนาดของจุดจะยาวมากขึ้นเมื่อยิ่งเข้าใกล้ท้องจนต่อกันเป็นเส้นสีขาว ส่วนหัวจะมีจุดสีขาวขนาดเล็ก ที่ใต้ตาและปลายปากมีสีเขี้ยว ก้านครีบแข็งของครีบลึงและครีบก้นสีส้มอ่อน แต่ครีบลึง ครีบบางสีดํา ครีบอกและครีบท้องสีขาว

***Siganus lineatus* (Valenciennes, 1835) ปลาสลิดทะเลลายเส้นทอง, Golden-lined spinefoot**

ลำตัวรูปป้อม จะงอยปากแหลม ส่วนหัวบริเวณหน้าตาเห็นเป็นรอยเว้าชัดเจน ก้านครีบแข็งของครีบลึงอันแรกยาวกว่าอันสุดท้าย ก้านครีบบนอันแรก ๆ สั้น เยื่อที่ยึดระหว่างก้านครีบแข็งของครีบลึงและครีบก้นโดยเฉพาะอันแรก ๆ เว้าลึกชัดเจน ครีบบางเว้าเล็กน้อย ลำตัวสีเทา ส่วนหลังเข้มกว่าส่วนท้อง มีแถบสีส้มขดไปมาคล้ายกับ *S. vermiculatus* แต่อยู่เฉพาะส่วนบน ส่วนท้องสีเกือบขาว มีจุดสีเหลืองขนาดใหญ่ที่ตรงโคนของส่วนปลายครีบลึง ครีบลึงสีเหลืองอ่อน ครีบก้นและครีบลึงสีเข้ม ครีบอกใส ที่โคนครีบลึงออกส้ม ครีบท้องสีขาว

***Siganus punctatus* (Schneider & Forster, 1801) ปลาสลิดทะเลจุดเหลืองทอง, Gold-spotted spinefoot**

ลำตัวป้อม จะงอยปากแหลมเห็นได้ชัดเจน ก้านครีบแข็งของครีบลึงและครีบก้นมีขนาดใหญ่ เยื่อที่ยึดระหว่างก้านครีบแข็งเว้าเล็กน้อย ปลายของครีบลึงและครีบก้นเป็นมุมแหลม ครีบบางหักลึก ปลายของครีบอกกลมมน ครีบท้องมีขนาดเล็ก ไม่มีเกล็ดที่แกม ลำตัวสีเทา มีจุดสีเหลืองส้มขนาดเล็กประมาณหัวเข็มหมุดกระจายอยู่ตั้งแต่หัวถึงโคนครีบบาง ครีบลึงและครีบก้นสีอ่อน ส่วน

ปลายมีสีเข้ม ที่โคนสีออกส้มอ่อนๆ ครีบบางสีเข้ม ครีบอกใส ครีบท้องสีขาว

Siganus vermiculatus (Valenciennes, 1835) ปลาสลิตทะเลลายเส้นหยัก, Vermiculated spinefoot

ลำตัวป้อม ส่วนหัวค่อนข้างแหลม ส่วนท้าย ลำตัวแบน ก้านครีบแข็งขนาดใหญ่ แข็งแรง ก้านครีบแข็งของครีบหลังอันสุดท้ายจะยาวกว่าอันอื่น ก้านครีบแข็งของครีบกันตั้งแต่อันที่ 3 ถึงอันที่ 7 ยาวใกล้เคียงกัน ปลายของครีบหลังและครีบกันเกือบเป็นมุมฉากคล้าย *Siganus guttatus* ครีบบางเว้าเล็กน้อย เกล็ดระหว่างเส้นข้างตัวกับก้านครีบแข็งของครีบหลังอันที่ 7 จำนวน 18-23 แถว ไม่มีเกล็ดที่แก้ม ลำตัวสีเทาเงิน ส่วนหลังเข้มกว่าส่วนท้องเล็กน้อย มีลวดลายเป็นเส้นสีน้ำตาล-ส้มขดไปมาทั่วทั้งตัว (vermiculated line) บริเวณส่วนท้องเส้นจะตรงมากกว่าส่วนหลัง ขนาดเส้นมักจะเล็ก แต่พบบางตัวที่เส้นมีขนาดใหญ่จนเห็นส่วนที่เป็นสีเทาเงินน้อยกว่า ก้านครีบแข็งของครีบหลังและครีบกันสีส้ม ครีบบางสีดำ มีจุดหรือแถบสีน้ำตาลเข้ม ครีบอกและครีบท้องสีขาว

Siganus virgatus (Valenciennes, 1835) ปลาสลิตทะเลคอแดง, Barhead spinefoot

ลำตัวป้อม มีสันที่หน้าตา ก้านครีบแข็งของครีบหลังและครีบกันมีขนาดใหญ่ เยื่อที่ยึดระหว่างก้านครีบหลังและครีบกันเว้นเกือบถึงกึ่งกลางของก้านครีบ ปลายครีบหลังและครีบกันทำมุมเป็นมุมฉากหรือมุมแหลมเล็กน้อย ครีบบางตัดตรง ตรงกลางอาจเว้าเล็กน้อย ลำตัวส่วนหลังสีเหลืองส้ม โดยเฉพาะปลายด้านหลังเป็นสีเหลืองสด ส่วนท้องสีขาว ตรงกลางลำตัวเห็นเป็นจุดขนาดเล็กสีส้มอ่อนๆ ซึ่งอาจต่อยาวเป็นเส้น มีแถบสีเข้มขนาด

ใหญ่ 2 แถบพาดผ่านส่วนปลายปากถึงตาและบริเวณโคนครีบอก ปลายของแถบสีเข้มอันที่ 2 ยาวถึงโคนครีบหลัง ครีบหลังและครีบบางสีเหลืองสด ครีบกันสีขาว อาจมีสีเหลืองปนเล็กน้อย ครีบอกและครีบท้องสีขาวใส

***Siganus* sp.1** ปลาสลิตทะเลชนิดที่ 1

ลำตัวป้อม ก้านครีบแข็งของครีบหลังและครีบกันมีขนาดใหญ่ ปลายของครีบหลังและครีบกันเป็นมุมแหลม ครีบบางหยักลึก ครีบท้องมีขนาดเล็ก ไม่มีเกล็ดที่แก้ม ลักษณะทั่วไปเกือบเหมือน *Siganus punctatus* แต่มีจะงอยปากแหลม เยื่อที่ยึดระหว่างก้านครีบแข็งเติมหรือยึดเพียงครึ่งหนึ่งของก้านครีบแข็งเท่านั้น ปลายของครีบอกแหลม ลำตัวสีเทา มีจุดสีส้มขนาดเล็กมากอยู่ตั้งแต่หัวถึงครีบบาง ครีบหลังและครีบกันมีสีเข้มและมีจุดสีดำขนาดเล็กกระจายอยู่ ครีบบางและครีบท้องสีเข้ม ครีบอกใส

***Siganus* sp.2** ปลาสลิตทะเลชนิดที่ 2

ลำตัวป้อม ก้านครีบแข็งอันแรกของครีบหลังและครีบกันสั้นที่สุด ปลายของครีบหลังและครีบกันเกือบเป็นมุมฉาก ครีบอกยาวเกือบเท่าความยาวหัวและมีปลายแหลม โคนครีบบางใหญ่ ครีบบางเว้าเล็กน้อย จะงอยปากแหลม มีสันบริเวณหน้าตาลักษณะภายนอกจะคล้ายคลึงกับ *Siganus guttatus* ลำตัวสีเทา ส่วนหลังสีเข้มกว่าส่วนท้อง มีจุดสีเข้มเรียงต่อกันเป็นแถวจากหัวถึงโคนหาง ซึ่งจุดจะขยายขนาดขึ้นจนต่อกันเป็นเส้นเมื่อเข้าใกล้ส่วนท้อง ซึ่งคล้ายกับ *Siganus javus* มีจุดสีเหลืองขนาดเล็กกระจายอยู่บริเวณท้อง ครีบหลัง ครีบกันและครีบบางสีเทาเข้ม ครีบท้องสีใส ครีบอกใสแต่มีจุดสีเหลืองขนาดเล็กกระจายอยู่ประมาณ 10 จุด

ปลาชนิดทะเลจุดขาว

ปลาชนิดทะเลจุดส้ม

ปลาชนิดทะเลเหลือง

ปลาชนิดทะเลลายขาว

ปลาชนิดทะเลลายฟ้า

ปลาชนิดทะเลลายเส้นทอง

ปลาชนิดทะเลจุดเหลืองทอง

ปลาชนิดทะเลลายเส้นหยัก

ปลาชนิดทะเลคอแดง

ปลาชนิดทะเลชนิดที่ 1

ปลาชนิดทะเลชนิดที่ 2

วิจารณ์ สรุปผลการวิจัย และข้อเสนอแนะ

จากผลของการศึกษาในครั้งนี้พบปลาชนิดที่สามที่สามารถแยกชนิดได้จำนวน 9 ชนิด ซึ่งยังไม่เคยมีรายงานว่าพบในที่แห่งหนึ่งแห่งใดในน่านน้ำไทยมากขนาดนี้ทั้งทางฝั่งทะเลอันดามันและฝั่งอ่าวไทย จากการสำรวจเอกสารพบว่าชนิด *S. doliatu* เป็นชนิดที่ยังไม่เคยมีรายงานการพบในน่านน้ำไทย (Suvatti, 1950; ทศพร วงศ์รัตน์ 1973; Monkolprasit *et al.*, 1997; อุกกฤต สดภูมินทร์, 2545; Manthachitra and Sudara, 2002) ส่วนอีก 2 ตัวอย่างที่ไม่สามารถระบุชนิดได้นั้น พบว่าชนิดที่ 1 มีลักษณะคล้ายปลาชนิดทะเลจุดเหลืองทอง (*Siganus punctatus*) แต่จุดสีส้มมีขนาดเล็กกว่ามาก และลำตัวมีรูปร่างป้อมกว่า ส่วนชนิดที่ 2 เป็นปลาขนาดเล็กที่มีลักษณะคล้ายปลาชนิดจุดส้มและปลาชนิดทะเลลายขาวปนกัน ซึ่งอาจจะยังไม่โตเต็มที่ ทำให้มีสี จุด และลวดลายที่ยังไม่สามารถจำแนกชนิดได้ เนื่องจากปัจจุบันยังไม่ได้มีการเฝ้าสังเกตปลาขนาดเล็กในธรรมชาติ นอกจากนี้ การที่พบชนิดของปลาชนิดทะเลจำนวนน้อยในแต่ละแห่งนั้น ยังมีข้อสังเกตได้ 2 ประการคือ ประการแรก ปลาชนิดทะเลไม่เป็นที่นิยมรับประทานของชาวบ้าน ดังนั้นเมื่อชาวประมงดักลอบหรือวางอวนได้ก็จะปลดทิ้ง (สอบถามข้อมูลจากคนขายปลา) ทำให้ไม่ได้ตัวอย่างมาทำการศึกษา ประการที่สอง ปลาเหล่านี้อาศัยอยู่ตามซอกปะการัง ทำให้นักประดาน้ำไม่สามารถมองเห็น อย่างไรก็ตาม ปัจจุบันนี้เท่าที่สำรวจตามตลาดพบอยู่เพียงสองชนิดที่มีการขายเพื่อนำมารับประทาน ได้แก่ *Siganus javus* และ *S. canaliculatus* เท่านั้น (สำรวจตามแผงขายปลาในตลาด) จากการที่พบปลาชนิดทะเลเพิ่มขึ้นอีก 1 ชนิดนั้น ทำให้จำนวนชนิดของปลาชนิดทะเลในน่านน้ำไทยเพิ่มเป็นจำนวน 15 ชนิด ซึ่งในอนาคตอาจจะมีจำนวนชนิดเพิ่มมากขึ้น ดังนั้น จึงควรมีการเก็บตัวอย่างปลาชนิดทะเลให้ครอบคลุมตลอดทั้งปีและเพิ่มจำนวนครั้งในการเก็บเพื่อให้ได้จำนวนตัวอย่างมากขึ้น โดยเฉพาะในชนิดที่ยังได้

จำนวนน้อยหรือชนิดที่ยังไม่เคยมีรายงานการพบในน่านน้ำไทย อีกประการหนึ่ง จากการจำแนกชนิดปลาชนิดทะเลใช้เฉพาะสีสันและลวดลายเป็นหลัก ซึ่งอาจจะเกิดความสับสนในบางชนิดที่สีสันและลวดลายใกล้เคียงกัน การใช้วิธีการทางพันธุศาสตร์ อาจจะช่วยให้สามารถจำแนกชนิดได้ถูกต้องยิ่งขึ้น

กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบคุณโครงการอนุรักษ์พันธุกรรมพืชอันเนื่องมาจากพระราชดำริ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี และหน่วยสงครามพิเศษทางเรือ กองทัพเรือ ขอขอบคุณ รองศาสตราจารย์ ดร. เข็มชัย เหมะจันทร์ ที่ช่วยแก้ไขการอ้างอิง ขอขอบคุณ รองศาสตราจารย์ ดร. สมเกียรติ ปิยะธีรวิจิตรกุลและ อาจารย์ ดร. ศานิต ปิยะพัฒนากร ที่ช่วยแก้ไขภาษาอังกฤษ ขอขอบคุณ เกษัชกรหญิงอัชฎา เหมะจันทร์ ที่ช่วยในการจัดรูปภาพ และขอบคุณผู้เชี่ยวชาญที่ช่วยในการแก้ไขบทความให้มีความถูกต้อง

เอกสารอ้างอิง

- ทศพร วงศ์รัตน์. 2516. การเพาะเลี้ยงปลาชนิดทะเลวารสารการประมง กรมประมง 26: 363-381.
- นลินี ทองแถมและวิภูษิต มัทนะจิตร. 2535. โครงสร้างสังคมปลาในแนวปะการังบริเวณอ่าวไทยฝั่งตะวันออก. วารสารการประมง กรมประมง: 705-714.
- อุกกฤต สดภูมินทร์. 2545. การศึกษาเปรียบเทียบพรรณปลาในแนวปะการังในน่านน้ำไทยระหว่างอ่าวไทยกับทะเลอันดามัน สถาบันวิจัยชีววิทยาและประมงทะเล เอกสารวิชาการฉบับที่ 1 จำนวน 41 หน้า.
- Day, F. 1958. The Fishes of India. London: William Dawson & Sons. 778 pp.

- De Beaufort, L.F. and Chapman, W.M. 1951. The Fishes of the Indo-Australian Archipelago. Vol. 8., Leiden: E.J. Brill. 484 pp.
- Debelius, H. 1993. Indian Ocean-Tropical Fish Guide, Frankfurt: Aquaprint. 321 pp.
- Froese, R. and Pauly, D. (Eds.). 2005. FishBase. www.fishbase.org, version (01/2005).
- Lam, T.J. 1974. Siganids: their biology and mariculture potential. *Aquaculture* 3: 325-354.
- Manthachitra, V. 1993. Coral Reef Fishes and Their Relationship with Condition of Coral Communities in Chonburi Province. ทรัพยากรสิ่งมีชีวิตทางน้ำ โครงการเผยแพร่ผลงานวิจัย กองส่งเสริมประสานงานฝ่ายวิจัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย หน้า 43-52.
- Manthachitra, V. and Sudara, S. 2002. Community Structure of Coral Reef Fishes at a Sink Reef in the Inner Gulf of Thailand. *Science Asia*. 28:327-337.
- Masuda, H., *et al.* (Eds.). 1984. The fishes of the Japanese Archipelago. Tokyo: Tokai University Press. 370 pp.
- Monkolprasit, S., Sontirat, S., Vimollohakarn, S. and Songsirikul, T. 1997. Checklist of Fishes in Thailand. Office of Environmental Policy and Planning. Bangkok, Thailand. 353 pp.
- Nelson, J.S. 1994. Fishes of the world. New York: John Wiley & Sons. 600 pp.
- Suvatti, C. 1950. Fauna of Thailand. Bangkok: Department of Fisheries. 1,100 pp.
- Von Westernhagen, H. 1974. Food preferences in cultured rabbitfishes (Siganidae). *Aquaculture* 3. www.marine.csiro.au